

ΜΠΙΛΑΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ιστορία Γ Λυκείου
Από την αγροτική
οικονομία στην αστικοποίηση

ΜΠΙΛΑΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Συνδεθείτε με το ηχητικό αρχείο

Η ελληνική οικονομία
μετά την Επανάσταση
Πατήστε εδώ
Κατασκευή
χρονογραμμής

1. Τα δημογραφικά
δεδομένα

α. Ο πληθυσμός

β. Οι μετακινήσεις
μέσα κι έξω από την
Ελλάδα

2. Οι παραγωγικές
δυνάμεις μέσα κι έξω
από την Ελλάδα και
η "Μεγάλη Ιδέα"

Ερωτήσεις-πηγές

Κατασκευή
χρονογραμμής και
χάρτη

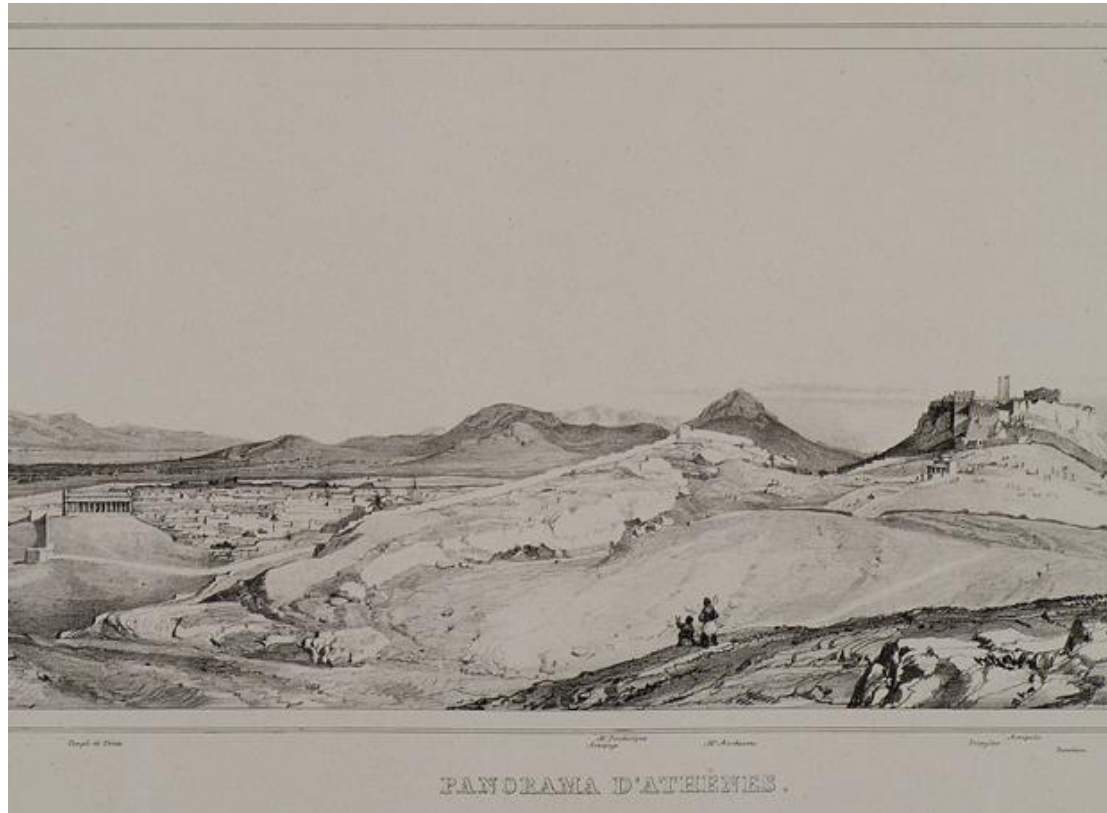
1.α. Ο πληθυσμός

Η γραμμή Αμβρακικού-
Παγασητικού αποτελούσε τα σύνορα
του νέου ελληνικού κράτους

Δείτε το χάρτη [εδώ](#)

Ο πληθυσμός αυξανόταν
με γρήγορους ρυθμούς
Δείτε [εδώ](#)

- Πανοραμική άποψη της Αθήνας. Διακρίνονται στα δεξιά η Ακρόπολη, στο κέντρο στο βάθος ο Λυκαβηττός και στα αριστερά ο Ναός του Ηφαίστου (Θησείο). 1834
Έκδοση

STACKELBERG, Otto Magnus von. *La Grèce. Vues pittoresques et topographiques*, Παρίσι, Chez I. F. D'Ostervald, 1834.

Άποψη του εσωτερικού του Παρθενώνα, όπου διακρίνεται στα αριστερά, μέρος του μουσουλμανικού τεμένους. 1819,

DODWELL, Edward. A classical and topographical tour through Greece, during the years 1801, 1805, and 1806, τομ. I, Λονδίνο, Rodwell and Martin, 1819.

S. Tomardi del.

London, Published June 1819, by Rodwell & Martin, New Bond Street.

Chas Heath Sculp.

INTERIOR VIEW OF THE PARTHENON.

LOOKING WESTWARD.

ΜΠΙΛΑΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ο ναυτικός αποκλεισμός 1854

Σε περιόδους αστάθειας εύκολα ερχόταν η καταστροφή

Παράδειγμα: [ο ναυτικός αποκλεισμός 1854](#)

Γαμήλια πομπή στην Αθήνα.

Στο πρώτο επίπεδο ο γαμπρός συνοδευόμενος από δύο φίλους του. Στο βάθος, η νύφη χαμηλοβλεπούσα. COCHRANE, George, Esq. Wanderings in Greece, τ. I, Λονδίνο, Henry Colburn, 1837.

β. Οι μετακινήσεις μέσα και έξω από την Ελλάδα

- Οι πόλεις μεγάλωναν, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είχαν κάποια ομοιότητα, στο διάστημα που μας απασχολεί, με τα βιομηχανικά, εμπορικά, χρηματιστικά, αστικά κέντρα της Δύσης
- Για τα ευρωπαϊκά μέτρα οι πόλεις της μικρής Ελλάδας έμοιαζαν περισσότερο με μεγάλα χωριά.

β. Οι μετακινήσεις μέσα και έξω από την Ελλάδα

- Προς το τέλος του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, άνοιξαν οι δρόμοι προς την Αμερική
- Η σταφιδική κρίση
- σταφιδική κρίση ειείνης της εποχής προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον Ατλαντικό.

β. Οι μετακινήσεις μέσα και έξω από την Ελλάδα

- Η μετακίνηση ανθρώπων από την ύπαιθρο στα αστικά κέντρα
- δεν στόχευε αποκλειστικά σε εγκατάσταση στον αστικό χώρο, όπου η αργή ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων
- δεν έδινε στους νεοφερμένους πολλές ευκαιρίες

- Οι μεταναστεύσεις του αγροτικού πληθυσμού προς τα λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας, προς το Δούναβη, τη Νότια Ρωσία, τη Μικρά Ασία και την Αίγυπτο ήταν συχνό φαινόμενο

• ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

- Η σταφιδική κρίση εκείνης της εποχής προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον Ατλαντικό.

2. Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα και έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»

- Πολλές δεκαετίες, μετά την ανεξαρτησία της, η Ελλάδα εξακολουθούσε να μοιάζει περισσότερο με την Ανατολή
- Απουσίαζαν τα ισχυρά κέντρα ανάπτυξης, οι «ατμομηχανές» της οικονομικής και τεχνικής προόδου.

2. Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα και έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»

- Η χώρα δεν διέθετε σημαντικές πρώτες ύλες,
- δεν είχε πλεονάζον ειδικευμένο ή έστω φθηνό εργατικό δυναμικό,
- η συσσώρευση κεφαλαίου, ιδιωτικού και δημόσιου ήταν ισχνή και η εσωτερική αγορά περιορισμένη έως ασήμαντη.
- Επιπλέον, η χώρα ανταγωνιζόταν τον εαυτό της

2. Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα και έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»

- Η «Μεγάλη Ιδέα» που εμπορεύθηκε απ' αυτήν την αντίληψη, δημιουργούσε προσδοκίες για ολοκλήρωση του εθνικού οράματος, που προϋπέθετε σημαντική διεύρυνση των συνόρων

Σχεδιάστε το χάρτη των μετακινήσεων [εδώ](#)

Συνεργαστείτε για να απαντήσετε στις ερωτήσεις του κεφαλαίου εδώ

ΕΓΓΟΝΟΤΑ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ
1. Προσάρτηση Επτανήσων	α) 1881
2. Ναυτικός αποκλεισμός από αγγλογάλλους	β) 1864
3. Προσάρτηση Θεσσαλίας	γ) 1854

Να αντιστοιχίσετε σωστά τα γεγονότα με τις χρονολογίες

Ερωτήσεις κεφαλαίου

- **2. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ)**
- Τα σύνορα του νέου ελληνικού κράτους αποτελούσε η γραμμή Παγασητικού-Αμβρακικού κόλπου.
- Παρά τη γρήγορη αύξηση του πληθυσμού η Ελλάδα παρέμενε μια αραιοκατοικημένη χώρα.
- Οι ελληνικές πόλεις κατά τον 19ο αιώνα ανταγωνίζονταν τις αντίστοιχες της δυτικής Ευρώπης.
- Η μετακίνηση ανθρώπων από την ύπαιθρο προς τα αστικά κέντρα στόχευε αποκλειστικά σε μόνιμη εγκατάσταση.
- Για τους εύπορους Έλληνες του εξωτερικού το ελληνικό βασίλειο φάνταζε, για πολλές δεκαετίες, ως ο ιδανικός τόπος ανάπτυξης των οικονομικών τους δραστηριοτήτων.
- **Μονάδες 5**

B. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ

- Το εμπόριο
- Η εμπορική ναυτιλία
- Η διανομή των εθνικών κτημάτων
- Η εκμετάλλευση των ορυχείων
- Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος
- Η βιομηχανία
- Τα δημόσια έργα
- Το δίκτυο των σιδηροδρόμων
- Τα εθνικά δάνεια
ΜΠΙΛΑΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
- Η πτώχευση του 1893 και ο ΔΟΕ

Β. Η
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο
ΑΙΩΝΑ
1. Το εμπόριο

Όταν εξετάζουμε το εμπόριο της Ελλάδας μέχρι το 1913, εννοούμε βασικά το εξωτερικό εμπόριο. Και καθώς αυτό το τελευταίο ήταν σχεδόν μόνιμα παθητικό για τη χώρα,

η Ελλάδα δηλαδή αγόραζε από το εξωτερικό πολύ περισσότερο από όσα πωλούσε εκεί, το βασικό πρόβλημα ήταν το ισοζύγιο πληρωμών,

η σχέση δηλαδή ανάμεσα στην αξία των εισαγωγών και των εξαγωγών

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ

1. Το εμπόριο

- Η αύξηση της αξίας των συναλλαγών παρουσιάζεται **εντυπωσιακή**.
- Το 1851 η συνολική αξία των εισαγωγών και εξαγωγών της χώρας ήταν περίπου 36.000.000 χρυσές δραχμές,
- ποσό που αυξήθηκε στα 235.000.000 το 1901
- και στα 315.000.000 το 1911
- Η ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου ακολούθησε ρυθμούς ανάλογους με τη γενικότερη βελτίωση **των εθνικών οικονομικών μεγεθών** αλλά και με τους ρυθμούς ανάπτυξης της **διεθνούς** εμπορικής κίνησης

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ 1. Το εμπόριο

- Εξαγωγές
- Το μεγαλύτερο μέρος του εξωτερικού της εμπορείου αφορούσε **γεωργικά προϊόντα.**
- Η γενική τάση μάλιστα οδηγούσε προς τη διεύρυνση του ποσοστού των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων, που έφτασαν να αντιπροσωπεύουν τα 3/4 των συνολικών εξαγωγών στη δεκαετία 1900-1910.

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ 1. Το εμπόριο

- Στην κατηγορία αυτή την πρώτη θέση είχε η **σταφίδα**, που από μόνη της πλησίαζε σε αξία το 1/2 των συνολικών εξαγωγών.
- Ακολουθούσε με μεγάλη διαφορά το **ελαιόλαδο** και, μετά το 1900, το **κρασί**.

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ 1. Το εμπόριο

- Στην κατηγορία των πρώτων υλών, τις εξαγωγές συμπλήρωναν τα **μεταλλευτικά προϊόντα**, που από το τέλος του 19ου αιώνα πλησίαζαν το 1/5 της συνολικής αξίας των εξαγωγών.
- Επρόκειτο κυρίως για μόλυβδο, για μαγγανιούχα μεταλλεύματα, για σμόριδα και θηραϊκή γη. Οι εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων ήταν **κυριολεκτικά ασήμαντες**.

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ 1. Το εμπόριο

- Στις εισαγωγές τα αγροτικά είδη αντιπροσώπευαν σταθερά το 1/3 (σε αξία) του συνόλου.
- Στην πρώτη θέση βρίσκονταν τα **δημητριακά**, το σιτάρι ιδιαίτερα, καθώς η εγχώρια παραγωγή δεν ήταν σε θέση να καλύψει τις επισιτιστικές ανάγκες του πληθυσμού
- Στα βιομηχανικά προϊόντα που εισάγονταν κυριαρχούσαν τα **υφάσματα και τα νήματα**,
- ενώ προοδευτικά μεγάλωναν τα ποσοστά των ορυκτών (άνθρακας), της ξυλείας, των χημικών προϊόντων και των μηχανημάτων.

Ερωτήσεις

2. Το εξωτερικό εμπόριο της χώρας μέχρι το 1913 ήταν

α) σχεδόν μόνιμα παθητικό

β) σχεδόν μόνιμα ενεργητικό

γ) ανύπαρκτο

3. Το 1901 η συνολική αξία εισαγωγών και εξαγωγών ήταν

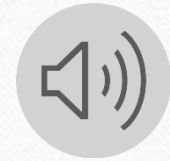
α) 36.000.000 χρυσές δραχμές

β) 315.000.000 δρχ.

γ) 235.000.000 δρχ.

2. Η εμπορική ναυτιλία

Ακούστε το ηχητικό αρχείο εδώ

2. Η εμπορική ναυτιλία

Στη διάρκεια του 18ου αιώνα, παρατηρήθηκε σημαντική ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα σε πολλές παραλιακές περιοχές του ελληνικού χώρου και σε νησιά.

Η δραστηριότητα αυτή ευνοήθηκε από διάφορες συγκυρίες, ...**Συμπληρώστε**

2. Η εμπορική ναυτιλία

- Η διάσπαση του ηπειρωτικού αποκλεισμού, τον οποίο είχε επιβάλει το αγγλικό ναυτικό στα γαλλικά λιμάνια, έφερε μεγάλα κέρδη, ενώ ταυτόχρονα η εξαφάνιση των γαλλικών πλοίων από την Ανατολική Μεσόγειο δημιούργησε κενά, που έσπευσαν να εκμεταλλευτούν οι Έλληνες.

2. Η εμπορική ναυτιλία

- Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο.
- Η στρατηγική θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου -όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα- ναυτιλιακού κέντρου.

Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο.

2. Η εμπορική ναυτιλία

- *Στη διάρκεια του 19ου αιώνα, η ελληνική ναυτιλία, παρά τις περιόδους κρίσης που πέρασε και παρά τον ανταγωνισμό των υψηλού κόστους και τεχνικών απαιτήσεων ατμοπλοίων, ακολούθησε ανοδική πορεία.*
- *Ο αριθμός και η χωρητικότητα των πλοίων της δεν έπαυαν να αυξάνουν. Το 1840 τα ελληνικά πλοία είχαν συνολική χωρητικότητα 100.000 τόνους, ενώ το 1866 ξεπερνούσαν τους 300.000 τόνους.*
- *Η ανάπτυξη αυτή δεν ήταν αυτονόητη. Υπήρξαν έντονες αυξομειώσεις στην περίοδο κατά την οποία τα ελληνικά ιστιοφόρα αντικαταστάθηκαν από ατμόπλοια.*

2. Η εμπορική ναυτιλία

Οι πρωτοβουλίες και οι συγκροτημένες προσπάθειες για την είσοδο της ελληνικής ναυτιλίας στην εποχή του ατμού ξεκίνησαν μετά τα μέσα του 19ου αιώνα. Τα κεφάλαια

που χρειάζονταν για την κατασκευή ή την αγορά και τη συντήρηση των ατμοπλοίων ήταν σημαντικά, με αποτέλεσμα να ανατραπούν οι παραδοσιακές εφοπλιστικές σχέσεις

2. Η εμπορική ναυτιλία

- Παρ' όλα αυτά, η περιορισμένη διαθεσιμότητα κεφαλαίων και ο αυξημένος επιχειρηματικός κίνδυνος ανέστειλαν την ανάπτυξη της ελληνικής ατμοπλοΐας.
- Η παρουσία της άρχισε να γίνεται αισθητή μόλις την τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα. *Τα 97 ελληνικά ατμόπλοια του 1890 έγιναν 191 το 1901 και 389 το 1912.*
- Η ανάπτυξη αυτή στηρίχθηκε στην κυριαρχία Ελλήνων επιχειρηματιών στις μεταφορές στην περιοχή του Δέλτα του Δούναβη αλλά και στην κίνηση στο ίδιο το ποτάμι

- 3. Η διανομή των εθνικών κτημάτων
Ακουστε το ηχητικό αρχείο εδώ:

-
- 3. Η διανομή των εθνικών κτημάτων
  - Από τα πολλά προβλήματα που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή στο νέο ελληνικό κράτος, ξεχώριζε για την έκταση, τη σημασία και την πολυπλοκότητα του το ζήτημα των «εθνικών γαιών».
  - «**Εθνικές γαίες**» ήταν οι ακίνητες, οι κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε **στο οθωμανικό δημόσιο** είτε σε **μουσουλμανικά ιδρύματα** είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης).

Η δυσκολία διανομής εθνικών κτημάτων

- Η διανομή των «εθνικών γαιών», αν και αποτελούσε γενική επιθυμία, συναντούσε πολλά προβλήματα στην πράξη.
- Πολλοί από τους καλλιεργητές των κτημάτων αυτών είχαν δικαιώματα εκμετάλλευσης της γης από τα προεπαναστατικά χρόνια. Καλλιεργούσαν δηλαδή για πολλές γενιές τα χωράφια, αποδίδοντας ένα ποσοστό (περίπου 15%) στον κατ' όνομα ιδιοκτήτη, καθώς και το φόρο επί της παραγωγής, τη δειάτη.
- Οπωσδήποτε είχαν ισχυρά δικαιώματα ιδιοκτησίας πάνω στη γη και ήταν δύσκολο για το κράτος να τους ζητήσει να την εξαγοράσουν καταβάλλοντας υψηλό τίμημα. Η εξαγορά, εξάλλου, προϋπέθετε και ξεκάθαρους τίτλους ιδιοκτησίας, προσδιορισμό δηλαδή του προς εξαγορά αντικειμένου, πράγμα που ήταν ανύπαρκτο στον οθωμανικό χώρο, όπου υπήρχαν συνήθως επάλληλα δικαιώματα επί της γης

Η δυσκολία διανομής εθνικών κτημάτων

- Από την άλλη πλευρά, στη Στερεά Ελλάδα, ένα σημαντικό τμήμα των εθνικών γαιών, που δεν ήταν υπό τον έλεγχο των επαναστατών στο τέλος του πολέμου, πέρασαν άμεσα στα χέρια ιδιωτών με απευθείας εξαγορά από τους οθωμανούς ιδιοκτήτες τους, σε χαμηλή μάλιστα τιμή.
- Έτσι, το κράτος έχανε την ευκαιρία της διαμεσολάβησης και της αποκόμισης προσόδων. Δεν ήταν επίσης σπάνιες οι καταπατήσεις, ιδιαίτερα σε εποχές ταραχών και κρίσης, καταπατήσεις που δύσκολα μπορούσαν να αποδειχθούν σε εδάφη με αμφισβητούμενα πιστοποιητικά ιδιοκτησίας. Στο χώρο της έγγειας ιδιοκτησίας, το οθωμανικό δίκαιο διέφερε σημαντικά από το βυζαντινορωμαϊκό, το οποίο υιοθέτησε το ελεύθερο ελληνικό κράτος.
- Η προσαρμογή των πραγματικών δεδομένων στη μεταβολή αυτή άφηνε μεγάλα περιθώρια για κάθε είδους ατασθαλίες.

Η δυσκολία διανομής εθνικών κτημάτων

- Γενιότερα όμως, οι τάσεις οδηγούσαν **στον πολυτεμαχισμό των εθνικών γαιών** σε μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες και όχι στη συγκέντρωση μεγάλων κτημάτων στα χέρια λίγων κεφαλαιούχων. Αυτό ίσως να οφειλόταν στην έλλειψη μεγάλων κεφαλαίων αλλά και στην τάση απόκτησης ακίνητης περιουσίας στις πόλεις, στην Αθήνα ιδιαίτερα.
- Η απόκτηση μεγάλης έγγειας ιδιοκτησίας δεν ήταν στις προθέσεις των πλουσίων, γεγονός που άμβλυνε τις αντιθέσεις και δεν επέτρεψε να αναπτυχθούν σημαντικές κοινωνικές εντάσεις γύρω από το πρόβλημα των εθνικών γαιών.
- Ταυτόχρονα, η δημιουργία μικρών ιδιοκτησιών, ευπρόσβλητων στις κρίσεις, έιθετων στις διαθέσεις της αγοράς και στις φορολογικές πιέσεις, ευνόησε την ανάπτυξη ενός συστήματος πολιτικής προστασίας: οι τοπικοί πολιτευτές αναλάμβαναν να περιορίσουν τις ασκούμενες πιέσεις, παρεμβαίνοντας στους κυβερνητικούς μηχανισμούς του κράτους. Επρόκειτο για ένα ρόλο ανάλογο μ' εκείνον των προεστών κατά την προεπαναστατική περίοδο.

Η δυσκολία διανομής εθνικών κτημάτων

- Η οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος έγινε με νομοθετικές ρυθμίσεις κατά την περίοδο 1870-1871. Στόχος των νομοθετημάτων ήταν να εξασφαλιστούν κατά προτεραιότητα οι ακτήμονες χωρικοί, με την παροχή γης, απαραίτητης για την επιβίωσή τους. Ταυτόχρονα, το κράτος προσπαθούσε να εξασφαλίσει, μέσα από τη διαδικασία της εκποίησης, τα μεγαλύτερα δυνατά έσοδα, που θα έδιναν μια ανάσα στο διαρκές δημοσιονομικό αδιέξοδο.
- Οι στόχοι ήταν αντιφατικοί και στην πραγματικότητα μόνο ο πρώτος επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Σύμφωνα με τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, οι δικαιούχοι αγρότες μπορούσαν να αγοράσουν όση γη ήθελαν, με ανώτατο όριο τα 80 στρέμματα για ξηρικά εδάφη και τα 40 στρέμματα για αρδευόμενα. Από το 1870 ως το 1911 διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα με 370.000 παραχωρητήρια, πράγμα που δείχνει ότι οι φιλοδοξίες ή οι δυνατότητες των αγροτών για απόκτηση καλλιεργήσιμης έκτασης ήταν περιορισμένες αλλά και ο πολυτεμαχισμός της γης ήδη μεγάλος. Πρέπει να επισημανθεί ότι για τις περιοχές που χαρακτηρίζονταν ως φυτείες, ελαιόδεντρα και αμπέλια, ο μέσος όρος έκτασης των ιδιοκτησιών ήταν σαφώς μικρότερος εκείνων που προορίζονταν για καλλιέργεια δημητριακών.

Η δυσκολία διανομής εθνικών κτημάτων

- Επρόκειτο όμως για σημαντική διανομή καλλιεργήσιμων γαιών, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με τα 600.000 στρέμματα εθνικών γαιών που είχαν διανεμηθεί τα προηγούμενα χρόνια, από το 1833 μέχρι το 1870. Ωστόσο, μόνο το 50% περίπου του αντιτίμου των παραχωρούμενων γαιών πληρώθηκε τελικά στο κράτος από τους αγοραστές της εθνικής αυτής ιδιοκτησίας.

Ιστορικές πηγές

- Τα πολεμικά γεγονότα της ελληνικής επανάστασης
- Η επανάσταση του 1821

	Η Τουρκική αρμάδα έξω από το λιμάνι του Χάνδακος (τοιχογραφία του ΙΗ' αιώνα) Ιστορικό Μουσείο Κρήτης		Θεόδωρου Βρυζάκη (1814-1878): Η έξοδος του Μεσολογγίου Μουσείο Ιστορίας και Τέχνης Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου
	E. de Lunsac: Σκηνή από την Έξοδο του Μεσολογγίου Μουσείο Ιστορίας και Τέχνης Δήμου Ι. Π. Μεσολογγίου		Ελαιογραφία πλοίου του Ορλώφ Μουσείο Σπετσών
	Επιστολή της Πελοποννησιακής Γερουσίας προς τους προκρίτους της Ύδρας και των Σπετσών με ειδήσεις από τη διεξαγωγή του αγώνα της ανεξαρτησίας. Ημερομηνία 2/3/1822. Αρχείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος		Ευγενίου Ντελακρούα: Έφιππος Έλληνας αγωνιστής Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου
	Richard P. Bonington (1801-1828) Έλληνας αρματωλός, 1825-26. Ελαιογραφία. Μουσείο Μπενάκη		Sir Charles L. Eastlake (1793-1865): Έλληνες φυγάδες μετά την καταστροφή της Χίου την 1η Σεπτεμβρίου 1822. Μουσείο Μπενάκη

Ιστορικές πηγές

- Πολιτειογραφικαί πληροφορίες περί Ελλάδος / υπό Α. Μανσόλα.
- Α. Ν. Βερναρδάκη, Περί του εν Ελλάδι Εμπορίου, εν Αθήναις 1885, σ. 76.
- Η χωροθέτηση του λιανικού εμπορίου και της βιοτεχνίας στην Αθήνα 1830-1925
- Η ναυτιλία στο Αιγαίο μετά το 1821

Ιστορικές πηγές

Εθνικά κτήματα

Πίνακας Εγγράφων

**ΤΟΜΟΣ 21ος. Έγγραφα Καποδιστριακής
Περίοδου Τόμος Πρώτος**

Έτος έκδοσης 2008, σελίδες 334, έγγραφα 1-159

---

60. Ναύπλιο, 21-7-1830: Πρόταση σχεδίου
ψηφίσματος περί πολυετούς ενοικιάσεως εθνικών
γαιών.